

PŘECHOD DIVIZE DO OBRANY V PŘÍMÉM DOTYKU S NEPŘÍTELEM

Poznatzky z organizace a vedení obranného boje ve Velké vlastenecké válce ukazují, že v prvních letech války byly prostory určené k obraně druhosledovými fronty a armádami připravovány většinou předem, často i civilním obyvatelstvem, a vyčleněná vojska zaujímala obranu ještě před příchodem nepřítele. Velitel divize a jeho podřízení měli pak dostatek času k tomu, aby si hluboce promysleli úkol, dobře se seznámili s terénem, co nejlépe organizovali, zaujali a dobudovali určené pásmo obrany.

Využití jednotlivých prvků bojové sestavy mohlo být optimální. Velitelé pluků a praporů mohli osobně vybrat a určit hlavní a záložní palebná stanoviště pro nejdůležitější zbraně, vzdálenosti mohli přesně proměřit, cíle zastřílet, zbraně na noc zajistit a osy pro manévry vytyčit.

Velitelé měli i dostatek času na organizaci součinnosti a její trvalé zpřesňování. Organizace součinnosti byla připravována v několika variantách. Mohli nacvičit manévry silami a prostředky jak druhých sledů, tak i z předpokládaných pasívních směrů.

V bojové činnosti prvosledových armád a divizí v průběhu celé války se však častěji setkáváme s příklady, kdy obrana musela být organizována v krátkých časových lhůtách, omezenými silami a prostředky v přímém dotyku s nepřítelem, mnohdy přímo v bojové činnosti se silami nepřítele, které byly ve velké převaze. Tyto zkušenosti, o které se ve svém článku opírám, jsou pro nás velmi cenné, neboť v soudobém boji můžeme předpokládat, že zaujetí obrany mimo dotyk bude výjimkou. Navíc, v raketové jaderné válce a v rychle se měnících situacích bude úkol velitelů všech stupňů ještě složitější a náročnější, než kdykoliv v minulosti.

Pokud bude divize přecházet do obrany na začátku (do zahájení) války, pak tento přechod se uskuteční zpravidla podle předem vypracovaného plánu

v sestavě, která optimálně odpovídá zámyslu očekávaného boje. Většinu úkolů organizace obrany (např. systém obrany, palebný systém, uskupení sil a prostředků, využití terénu a další) můžeme připravit již v době míru. Bude mít proto charakter obrany zaujímané mimo dotyk s nepřítelem.

Po rozpoutání války bude divize přecházet do obrany nejčastěji v průběhu (po skončení) útočné operace, v různých operačních situacích, např. k odražení protiúderu silných nepřátelských záloh v hloubce obrany nepřítele, k upevnění ovládnutých prostorů či objektů, k zabezpečení boku operačního uskupení v útoku. Divize může přejít do obrany i po neúspěšném střetném boji nebo při odchodu s cílem donutit pronásledujícího nepřítele k rozvinití. Častým bude i přechod do obrany v důsledku velkých ztrát na osobách, zbraních, bojové technice a materiálových prostředcích po jaderných úderech nepřítele, popř. po dlouhodobé útočné činnosti s používáním klasických prostředků ničení.

V uvedených případech bude přechod divize do obrany charakterizován především **složitou a různorodou bojovou situací** divize, často nejasnou, popř. i místy nepřehlednou, která bude poznamenána stupňující se bojovou aktivitou nepřítele, který používá jaderných a chemických úderů, úderů letectva, paleb dělostřelectva, vzdušných výsadek a bitevních vrtulníků spolu se ztečemi tanků a bojových vozidel pěchoty.

V důsledku toho budou vlastní vojska nucena současně se zaujímáním obrany odrážet na některých směrech útok nepřítele, ničit zbytky obklíčených nepřátelských sil v týlu vlastních vojsk či odstraňovat následky po úderech zbraní hromadného ničení a obnovovat bojeschopnost části divize. Často bude třeba bojem vylepšit i průběh postavení nebo obráceně, odejít na výhodnější čáru v hloubce vlastní sestavy.

Důležitou úlohu mohou sehrát i předsunuté odřady pluků či divize, vyslané ještě v průběhu útoku k ovládnutí důležitých čar či prostorů. Jejich úspěšné splnění úkolu může výrazně napomoci tomu, aby byl zajištěn nejen výhodný terén pro zaujetí a budování rotních opěrných bodů prvosledových praporů, ale i současně převzetí bojové činnosti na sebe usnadní prvosledovým plukům přechod do obrany a velitel divize případné přeskupení.

Pokud však velitel divize určí průběh postavení prvosledových praporů v hloubce za prostorem, který ovládl předsunutý odřad, pak jednotky předsunutého odřadu (popř. jejich část) zůstávají, nestahují se do hloubky, ale plní úkoly jednotek na předsunutém postavení, tj. vnutit nepříteli klamnou představu o uclenění obrany, zabezpečit prvosledové pluky před nenadálým napadením, odrazit průzkum bojem a donutit nepřítele, aby předčasně rozvinul své hlavní síly.

Přechod do obrany v přímém dotyku s nepřítelem bude navíc charakterizován **nedostatkem času**, velmi krátkými časovými lhůtami ke splnění tohoto úkolu. Pro názornost uvedu příklad:

V průběhu armádní útočné operace může nepřítel vést buď protizteč sborovými zálohami, které se rozmísťují v hloubce okolo 60 až 90 km, nebo protiúder zálohami skupiny armád, umístěnými na vzdálenost 200 i více kilometrů v hloubce. V daném případě bude mít velitel divize k organizaci a zaujetí obrany jen tolik času (a při pozdním zjištění zahájení příprav nepřítele i méně), kolik času bude potřebovat nepřítel k přípravě protizteče či protiúderu, tj.

a) sborovými zálohami 4—6 hodin (1—2 hodiny na upřesnění úkolu, 2 až 3 h na přesun, 1 h na rozvinutí);

b) zálohami skupiny armád 10—12 h (2—3 h na upřesnění úkolu, 5—6 h na přesun a 3 h na rozvinutí).

V obou případech musí velitel divize vyřešit:

- ovládnutí výhodné čáry pro přechod divize (u sborové protizteče zpravidla jen část sil divize) do obrany,

- přijetí rozhodnutí, stanovení bojového úkolu podřízeným a zorganizování součinnosti ke splnění úkolu,

- přeskupení sil a prostředků v souladu s přijatým rozhodnutím,

- zorganizování palebného systému, zejména protitankových paleb.

Za této situace je zcela objektivním požadavek, aby velitel divize **pracoval velmi úsporně**, nedostatek času nesmí vyrovnávat na úkor svých podřízených, spíše naopak. Pracovat úsporně znamená především nečekat, až bude mít dostatek jasných, přesných a úplných informací, aby mohl vyřešit situaci v celku, ale zvolit cestu postupného rozhodování, která podle potřeby upřesňovat, rozhodně ne zásadně měnit. Plně využívat svého štábu. Pracovat leninskou metodou hlavního článku, začít (a osobně řešit) nejdůležitějším úkolem, tj. přechodem prvosledových pluků do obrany k přehrazení předpokládaného směru hlavního úderu nepřítele a jejich jaderného a palebného zabezpečení tak, aby tento prostor spolu s ničením nepřítele na dalekých přístupech byl připraven k obraně jako první. Teprve po jeho vyřešení přistoupit k dalšímu úkolu.

Pokud budou před divizí „pouze“ dva důležité úkoly — např. dokončit útočný boj k získání výhodné obranné čáry a organizovat obranu, pak řešení je jednoduché. K přímému řízení útočné bojové činnosti je zpravidla určen zástupce velitele divize a obranu organizuje velitel divize.

Ovšem, v řadě případů bude třeba řešit více vážných úkolů současně, jako např.

- vyjít jednotek na výhodnou čáru obrany na druhém směru možného útoku nepřítele,

- dokončit zničení obklíčeného nepřítele v týlu divize,

- obnovit bojeschopnost části sil divize,

- zabezpečit rozmístění 2. sledu divize, upřesnit směry a úkoly protiztečí,

- organizovat boj se vzdušným výsadkem nepřítele aj.

Za této situace je rozhodující promyšlené využití každého jednotlivého příslušníka štábu divize, zejména však zástupců a funkcionářů operační skupiny štábu divize.

Ve všech případech je však **odpovědnost velitele divize nedělitelná**. Zabývá se nejen organizováním obrany, ale současně se informuje o plnění všech ostatních úkolů, určuje další postupy, zabezpečuje vzájemnou součinnost.

Nedostatek času může vést k názoru, že podřízeným stačí vydat jenom úkoly. Domnívám se, že bez **nepřetržité a přesné** součinnosti nemůžeme očekávat, že bojová činnost bude úspěšná, a to i tehdy, když se podařilo optimálně uskupit bojovou sestavu, zorganizovat palebný systém, či ženijně upravit jed-

notlivá postavení. Samozřejmě, šíři a rozsah organizace součinnosti vždy ovlivní množství času, který má k dispozici.

I nadále zůstává v platnosti zásada trvalé organizace a udržení vzájemné součinnosti mezi útvary a jednotkami divize, s posilovými prostředky, soustředěnými a letectvem, jako jedna z nejdůležitějších povinností velitele a jeho štábu. Bojový řád stanoví, že součinnost organizuje velitel divize v terénu do celé hloubky obrany na pravděpodobných směrech útoku nepřítele, podle úkolů a směrů protizteče vlastních vojsk (čl. 455). Ovšem splnit úkol přesně v duchu tohoto požadavku je při přechodu do obrany k odrazení protiúderu či protizteče časově nemožné. Součinnost je proto nutné organizovat v omezené časové lhůtě, tj. zaměřit ji jen **na rozhodující úkol** a podle možností ji dále upřesňovat, popř. rozšiřovat.

V této situaci musí velitel divize organizovat součinnost především k udržení předního okraje obranného pásma divize, ve prospěch pluků na rozhodujícím směru útoku nepřítele tak, aby soustředěním vlastních jaderných úderů, úderů letectva, paleb dělostřelectva, tanků BVP, koordinovaným použitím jednotek všech druhů vojsk na tento rozhodující směr utrpěl nepřítel maximální ztráty ještě před předním okrajem obrany a jeho protiúder (protizteč) byl odrazen.

Teprve v další etapě řeší součinnost při ničení nepřítele, který se vklíní do obranného pásma divize. Možné v tomto případě je i takové řešení, že velitel divize vydá pouze zásadní součinnostní pokyny a k řízení vlastní organizace součinnosti vyšle svého zástupce (ZNOS). Obdobným způsobem může upřesnit i součinnost na druhém, méně důležitém směru.

Nedostatek času může vést i k tomu, že velitel divize **s vydáním úkolu podřízeným současně upřesňuje způsob součinnosti**, neboť na organizaci součinnosti nemusí už zbýt čas. Takový způsob napomáhá co nejeфективněji využít čas, který má k dispozici.

Pro obranu všeobecně platí, že **v jejím uspořádání nesmí být šablony**. V každém případě přechodu do obrany je nutné využít k tomu, aby její uspořádání bylo různorodé, uvedlo nepřítele v omyl a donutilo ho vést jaderné údery do prostorů, které vůbec nebyly zaujaty vojsky nebo byly zaujaty jen slabými silami.

Zřící se šablony však neznamená zavrhnutí určitých principů a norem, získaných a ověřených jak teorií, tak i praxí, zejména bojovou činností Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce. Naopak, tvůrčí přístup při organizování obrany můžeme realizovat jen při hlubokých znalostech charakteru soudobé obrany, principů její organizace a základních norem.

Právě pro přechod do obrany v dotyku s nepřítelem, při intenzivní bojové činnosti, pod jeho tlakem, bude charakteristická i ta skutečnost, že budeme při jímání **rozhodnutí, která nemusí být plně v souladu s obvyklými stereotypy** řešení bojové sestavy, palebného systému či struktury obrany. Přitom však budou správná, protože si je vynutila konkrétní situace na bojišti. Velitel divize nemůže přece nevzít v úvahu takové skutečnosti, jako jsou

- sestava divize v době přijetí úkolu pro přechod divize do obrany,
- bojeschopnost útvarů divize a možnost jejich okamžitého využití pro organizaci odolné a aktivní obrany,

- časové a prostorové možnosti pro přeskupení a vystřídání divize,
 - bojové zkušenosti podřízených velitelů
- a řada dalších.

A tak může dojít k tomu, že v prvním sledu divize v obraně bude vedle tankového pluku ještě i pluk na BVP, neboť jejich vyvedení (nebo alespoň jednoho z nich) z 1. sledu do druhého by vážně ohrozilo připravenost a pohotovost divize k obraně. Ovšem, vážnou chybou při tomto řešení by bylo, kdyby jednoznačným zámyslem velitele divize (a tomu odpovídající další opatření) nebylo odrazení nepřátelského protiúderu před předním okrajem obrany, protože k zastavení nepřítele v hloubce budou při této variantě bojové sestavy chybět pravděpodobně potřebné síly a prostředky.

Přechod do obrany v dotyku s nepřítelem charakterizuje také **nižší znalost terénu** a tím omezené možnosti jeho optimálního využití. Připočteme-li časovou tíseň, pak ne vždy musí být co nejlépe určeny jednotlivé opěrné body či palebná postavení a stanoviště, maximálně využít účinný dostřel tanků, BVP či protitankových řízených střel, nejvhodněji stanoveny palebné čáry protitankové zálohy apod.

Proto je velmi důležité již při přípravě útoku a stejně tak v jeho průběhu ze všech dostupných pramenů pečlivě studovat prostory příští bojové činnosti, hodnotit terén a doplňovat si o něm znalosti nejen z hlediska útočného boje, ale s patřičnou předvídavostí i jeho využitelnost pro možný přechod do obrany.